

УДК 94(477)

С. Джафарова

(Тернопільський національний економічний університет)

І. ФРАНКО ТА НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНЕ ВІДРОДЖЕННЯ ГАЛИЧИНИ

Новий етап у розвитку національної культури розпочався у кін. XVIII – на поч. XIX ст., саме тоді виразно сформувалася національна ідея, яка об'єднала навколо себе різні верстви населення. Одним із яскравих представників цього періоду був І.Я. Франко – людина енциклопедичних знань, відомий науковець, поет та письменник. І. Франко поряд із Лесею Українкою, І. Котляревським, Т. Шевченком, М. Гнатюком продовжив духовні традиції українського народу та заклав підвалини сучасного українознавства. Його багатогранна діяльність на культурній ниві національного відродження стала нарижним каменем у формуванні української культури.

І. Франко, розуміючи потреби національного розвитку, за допомогою літератури зумів репрезентувати Україну в світі. На сторінках іноземних видань він розміщував свої переклади літературних і фольклорних творів та збагатив українську культуру найкращими здобутками світової художньої літератури. Центральне місце у розвитку культури І. Франко відводив літературному процесу, підтвердженням цього стали його ґрунтовні праці, присвячені характеристиці українського літературного руху: «Южнорусская литература» (1904 р.), «Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р.» (1910 р.). Значну увагу Іван Якович приділив творчості Т. Шевченка, Лесі Українки, І. Котляревського, М. Шашкевича, В. Винниченка та ін. Етнографія, як одна із складових розвитку українського культурного процесу, теж стала предметом уваги І. Франка. Дослідник зібрав чималу джерельну базу, написав низку різних етнографічних студій, присвячених повсякденному життю, побуту та господарству українців. З 1989 р. і до 1913 р. І. Франко керував Етнографічною комісією Наукового товариства імені Т. Шевченка (НТШ) і разом з В. Гнатюком редагував «Етнографічний Збірник». У працях «Студії над українськими народними піснями», «Жіноча неволя в руських піснях народних», «Наші коляди», «Огляд праць над етнографією Галичини в XIX ст.» він подав описи житла, одягу, харчування, звичаїв та вірувань українства. Наукове товариство ім. Т. Шевченка, створене у 1873 та зреформоване у 1892р., стало осередком розвитку культурного життя Галичини кінця XIX століття. Вплив І. Франка на наукову діяльність НТШ простежується крізь призму керівництва роботою філологічної секції, яку він очолював майже 15 років – з березня 1898 р. (лише в нетривалий період організаційної кризи з 1901 р. до 1903 р. головував О. Колеса). Як представник цієї секції у 1897 р. І. Франко входить до Президії НТШ. У 1899 р. він був у першому корпусі членів-засновників, а 1904 року – він уже почесний член НТШ. Завдяки тому, що І. Франко займав провідне становище в українській науці, Харківський університет в 1906 р. надав йому титул почесного доктора. Вважаючи освіту важливим чинником формування духовних цінностей суспільства, І. Франко детально розглядав проблеми освіти, акцентував свою увагу на найболючіших питаннях. Одним із успішних чинників функціонування освітнього процесу науковець вважав потребу в українських книгах – граматиках, букварях, читанках, рахункових підручниках. Упродовж активної наукової діяльності мовознавча проблематика займала провідне місце у його творчості. В теорії української літературної мови І. Франко відомий своїми глибокими студіями, серед яких – «Літературна мова і діалекти» (1907 р.), «Етимологія і фонетика в южноруській літературі» (1894 р.), «Причинки до української ономастики» (1906 р.). Бачимо, що ґрунтовні праці І. Франка у царині літературознавства, мовознавства, етнографії, історії стали вагомим внеском до скарбниці національної культури. Характерною рисою національно-культурного відродження, на думку І. Франка, став розвиток української науки, яка зробила перший впевнений крок до утвердження самостійності українства.